

POSTANOWIENIE

10 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Dariusz Zawistowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 10 maja 2024 r. w Warszawie

skargi kasacyjnej Wspólnoty Mieszkaniowej w P.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu

z 3 września 2020 r., I ACa 149/20,

w sprawie z powództwa G.D. i R.D.

przeciwko Wspólnocie Mieszkaniowej w P.

o uchylenie uchwał wspólnoty mieszkaniowej ,

1. odrzuca skargę kasacyjną,

**2. oddala wniosek o zasądzenie kosztów postępowania
kasacyjnego na rzecz powoda.**

Grzegorz Misiurek

Paweł Grzegorzcyk

Dariusz Zawistowski

(K.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 listopada 2019 r. Sąd Okręgowy w Koninie uchylił uchwałę nr [...] z dnia 18 marca 2017 r. podjętą przez Wspólnotę Mieszkaniową w

P. w części, tj. w § 2 ustalającym o 50% wyższą opłatę za centralne ogrzewanie dla powoda G.D. (pkt I); oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II) i orzekł o kosztach postępowania (pkt III-IV).

Powyższe orzeczenie oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

Powódka R.D. i powód G.D. są współwłaścicielami lokalu nr [...]1 w budynku mieszkalnym nr [...]2 w P. wraz ze związanym z nim udziałem w nieruchomości wspólnej w wysokości 711/14355. Wraz z położonym w sąsiedztwie budynkiem nr [...]3 właściciele wszystkich 24 lokali (po 12 lokali w każdym budynku) tworzą pozwaną Wspólnotę Mieszkaniową w P.. Wspólnota wybrała spośród właścicieli lokali dwuosobowy Zarząd, w skład którego wchodził prezes zarządu R.S. i księgowa G.S..

Pismem z dnia 1 marca 2017 r. zarząd wspólnoty zawiadomił powodów o zebraniu, które odbyło się w dniu 18 marca 2017 r. Powodowie nie stawili się na zebranie, podobnie jak na uprzednie zebrania pozwanej wspólnoty. Na zebraniu wspólnota jednomyślnie podjęła cztery uchwały, których uchylenia zażądali powodowie. Na zebraniu obecnych było w sumie 18 reprezentantów poszczególnych lokali, co stanowiło wówczas 73,08% udziałów w nieruchomości wspólnej. Uchwały dotyczyły udzielenia absolutorium zarządowi (uchwała nr [...]4), zatwierdzenia planu gospodarczego na 2017 r., ustalenia miesięcznej stawki zaliczek na poczet utrzymania nieruchomości wspólnej i świadczeń na rzecz poszczególnych lokali od dnia 1 maja 2017 r. (uchwała nr [...]), rozliczenia nadwyżki z wyniku finansowego za 2016 r. (uchwała nr [...]5) i wykonania docieplenia ścian zewnętrznych budynku (nr [...]6).

Odwołując się do art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (jedn. tekst: Dz. U. z 2021, poz. 1048, dalej - „u.w.l.”) Sąd Okręgowy przyjął, że powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie, w zakresie wskazanym w sentencji.

Na skutek apelacji powodów, wyrokiem z dnia 3 września 2020 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że: a) w punkcie 1 uchylił uchwałę nr [...] z dnia 18 marca 2017 r. także w zakresie § 1, 3, 4 i 5; b) w punkcie 2 uchylił uchwałę nr [...]4 z dnia 18 marca 2017 r. i uchwałę nr [...]5 z dnia

18 marca 2017 r. Sąd Apelacyjny zmienił ponadto zaskarżony wyrok co do kosztów postępowania za pierwszą instancję, a w pozostałym zakresie oddalił apelację, orzekając o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, nie zaaprobował jednak w całości dokonanej oceny prawnej, co skutkowało zmianą zaskarżonego wyroku. Sąd Apelacyjny przyjął, że zaskarżone uchwały nr [...]4, [...] oraz [...]5 powinny zostać uchylone w całości przede wszystkim z uwagi na ich niezgodność z przepisami prawa, a także naruszenie zasad prawidłowego zarządzania nieruchomością i interesu powodów. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy, nie uchylając wskazanych uchwał w całości, naruszył art. 25 ust. 1 u.w.l.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego złożyła pozwana, zaskarżając orzeczenie w części, tj. w zakresie pkt I i III, i zarzucając naruszenie art. 25 ust. 1 u.w.l. Wskazując wartość przedmiotu zaskarżenia w kwocie 111 676 zł skarżąca wyjaśniła, że w razie kwestionowania uchwał zatwierdzających sprawozdanie ze sprawowania zarządu i dotyczących absolutorium dla zarządu, wartość przedmiotu sporu odpowiada wartości udziału w nieruchomości wspólnej przysługującego właścicielowi lokalu, który wytoczył powództwo. Wartość ta – ustalona z uwzględnieniem ceny metra kwadratowego lokalu mieszkalnego w budynku, w którym działa wspólnota mieszkaniowa, oraz powierzchni lokalu będącego własnością powodów wraz z piwnicą, wynosi 111 675,34 zł

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego dopuszczalność jest *de lege lata* ograniczona przy pomocy kryterium przedmiotowego i kryterium wartości przedmiotu zaskarżenia (np. art. 398², art. 519¹, art. 767⁴ § 2, art. 1142⁶ § 2 k.p.c.). Kontrola dopuszczalności skargi kasacyjnej musi każdorazowo poprzedzać ocenę jej merytorycznej zasadności i należy przede wszystkim do sądu drugiej instancji, który wydał zaskarżone orzeczenie (art. 398⁶ § 2 k.p.c.). Sprawuje ją jednak także Sąd Najwyższy – zarówno na etapie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i przed przystąpieniem do merytorycznego rozpoznania skargi – który na podstawie art.

398³ § 3 k.p.c. jest obowiązany odrzucić skargę kasacyjną, podlegającą odrzuceniu przez sąd drugiej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 sierpnia 2017 r., V CSK 303/17; w nowszym orzecznictwie np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2018 r., II CSK 749/17, z dnia 25 listopada 2021 r., I PSKP 28/21 i z dnia 15 maja 2023 r., II CSKP 788/22).

W sprawach o prawa majątkowe skarga kasacyjna jest niedopuszczalna, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 50 000 zł (art. 398² § 1 k.p.c.). Sprawy o uchylenie uchwał wspólnot mieszkaniowych toczące się na podstawie art. 25 u.w.l. są sprawami o prawa majątkowe, jeżeli przedmiot uchwały dotyczy interesów majątkowych właściciela lokalu (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2005 r., III CZP 111/05, OSNC 2006, nr 11, poz. 183 i – w nowszym orzecznictwie – uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2022 r., III CZP 33/22).

Jako sprawy o prawa majątkowe kwalifikuje się w tym kontekście m.in. sprawy o uchylenie uchwał wspólnoty mieszkaniowej, których przedmiotem jest zatwierdzenie sprawozdania zarządu i udzielenie zarządowi absolutorium (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2005 r., III CZP 111/05, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2008 r., II CSK 267/08 i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2006 r., IV CZ 74/06, z dnia 28 maja 2013 r., V CZ 18/13, z dnia 18 października 2018 r., IV CZ 43/18, z dnia 8 listopada 2018 r., II CSK 618/17 i z dnia 28 lipca 2023 r., I CSK 3851/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo). W okolicznościach sprawy, z racji przedmiotu uchwał, których uchylenie kwestionowała skarżąca, kwalifikacja sprawy jako sprawy o prawa majątkowe nie mogła budzić wątpliwości.

W sprawach o prawa majątkowe, w których dochodzone jest roszczenie niepieniężne, wartość przedmiotu sporu odpowiada wartości roszczenia objętego powództwem. Jej oznaczenie, zgodnie z art. 19 k.p.c., polega na wskazaniu konkretnej kwoty pieniężnej, przy czym powód nie może zwolnić się od tego obowiązku ze względu na trudność w określeniu tej kwoty (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 1985 r., I CZ 42/85, OSNCP 1986, nr 3, poz. 28 i z dnia 8 stycznia 1998 r., II CZ 154/97, OSNC 1998, nr 7-8, poz. 122).

Precyzyjne określenie wartości roszczenia, którego dochodzeniu służy powództwo, w niektórych przypadkach nie jest możliwe i musi się opierać na szacunku. Dokonanie tego szacunku spoczywa na powodzie, z zastrzeżeniem normatywnych reguł określenia wartości przedmiotu sporu wyrażonych w art. 20 i n. k.p.c. (por. również art. 126 § 3 k.p.c.). W zakresie, w jakim wartość przedmiotu sporu podlega określeniu według reguł normatywnych, jej wysokość może odbiegać od faktycznej (rzeczywistej) wartości roszczenia; decydujący charakter mają w tej mierze względy pragmatyczne, związane z pewnością prawa i dążeniem do uproszczenia postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2024 r., II CSKP 811/22). Jeżeli przepisy te nie mają zastosowania wprost lub przez analogię, a dochodzone roszczenie, choć niepieniężne, wiąże się bezpośrednio z określoną kwotą pieniężną (np. wartością bądź ceną określonego przedmiotu lub prawa, wysokością aktualnego lub potencjalnego i dającego się oszacować uszczerbku majątkowego), wartość przedmiotu sporu powinna odpowiadać tej kwocie (por. np. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 1936 r., C.III. 191/35, Zb. Orz. 1936, nr 9, poz. 364, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 1984 r., III CZP 79/84, OSNCP 1985, nr 9, poz. 124, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 1982 r., I CZ 49/82, OSNCP 1982, nr 11–12, poz. 182, z dnia 13 stycznia 2005 r., III CZ 113/04, z dnia 7 maja 2008 r., II CZ 25/08 i z dnia 9 maja 2019 r., IV CSK 493/18). W innych przypadkach powód dysponuje pewną sferą uznania w zakresie szacowania wartości przedmiotu sporu (por. np. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 1971 r., III CZP 95/70, OSNCP 1971, nr 6, poz. 96 i z dnia 21 czerwca 2012 r., III CZP 35/12 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 1999 r., I CZ 187/98).

Uniknięciu ryzyka dowolności w oznaczeniu wartości przedmiotu sporu służy możliwość weryfikacji przez sąd wartości wskazanej przez powoda w pozwie. Weryfikacja ta ma istotne znaczenie, zważywszy na ważne funkcje przypisane wartości przedmiotu sporu, związane nie tylko z wysokością kosztów procesu, a w konsekwencji ryzykiem finansowym ponoszonym przez strony w związku z wynikiem postępowania, lecz także dopuszczalnością niektórych środków zaskarżenia. Kontrolę tę sąd może przeprowadzić z urzędu, jak i na skutek inicjatywy pozwanego, który może w ten sposób przeciwdziałać błędnemu

określeniu tej wartości i niekorzystnym dla niego konsekwencjom tego stanu rzeczy (art. 25 § 1 i 2 k.p.c.).

Kontrola, o której mowa, może jednak nastąpić tylko w określonym czasie (art. 25 § 1 i 2 k.p.c.). Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem, wartość przedmiotu zaskarżenia, która nie została sprawdzona i zmodyfikowana przez sąd z urzędu bądź na zarzut pozwanego na podstawie art. 25 § 1 i 2 k.p.c., ulega utrwaleniu i wiąże w dalszym toku postępowania (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1937 r., C.II.2438/36, Ruch Prawniczy Społeczny i Ekonomiczny 1938, nr 3, s. 676, z dnia 13 marca 1937 r., C.II. 73/37, Zb. Urz. 1938, poz. 83 i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 1997 r., III CKN 135/97, z dnia 8 grudnia 2000 r., I CZ 115/00, z dnia 20 października 2008 r., I PZ 26/08, OSNP 2010, nr 5-6, poz. 87, z dnia 23 września 2010, III CZ 35/10, z dnia 27 lipca 2018 r., V CZ 46/18, z dnia 17 stycznia 2020 r., II CZ 72/19 i z dnia 23 czerwca 2022 r., III CZ 47/22). Na przeszkodzie temu rozwiązaniu nie stoi ryzyko petryfikacji wartości przedmiotu sporu odbiegającej od rzeczywistej, ekonomicznej wartości roszczenia. Kodeks postępowania cywilnego dopuszcza bowiem, jak była mowa, przypadki, w których oznaczenie wartości przedmiotu sporu następuje według reguł konwencyjnych, normatywnych, które odrywają się od ekonomicznej wartości dochodzonego roszczenia. Bliższa analiza odstępstw od tej zasady w wypadku, w którym oznaczenie wartości przedmiotu sporu nastąpiłoby wbrew jednoznacznym normatywnym regułom (por. np. art. 20 i 21 k.p.c.), co nie zostałoby dostrzeżone z urzędu przez sąd ani zakwestionowane przez pozwanego, nie była konieczna w okolicznościach sprawy rozstrzygniętej zaskarżonym wyrokiem.

Stabilizacja wartości przedmiotu sporu pociąga za sobą daleko idące skutki. Pozwany, nie kwestionując podanej przez powoda wartości przedmiotu sporu przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, powinien się liczyć z tym, że wykładnikiem stosowania przepisów odwoływających się do wartości przedmiotu sporu może okazać się kwota wskazana przez powoda, będąca wynikiem przyjętej przezeń metody bądź szacunku, którą pozwany *implicite* zaakceptował. Podobnie powód, określając wartość przedmiotu sporu, musi brać pod uwagę, że wartość ta, w braku ingerencji sądu przed doręczeniem pozwu, względnie – po doręczeniu pozwu – zarzutów ze strony pozwanego, stanowić będzie wyznacznik stosowania przepisów

odwołujących się do tej kategorii. Dotyczy to nie tylko wymiaru opłat sądowych (por. art. 13 u.k.s.c.) i określenia wysokości kosztów zastępstwa procesowego (por. § 2 i n. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1935 oraz § 2 i n. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1964), lecz także dopuszczalności skargi kasacyjnej, jeżeli zależy ona od wartości przedmiotu sporu (art. 398² § 2 k.p.c.) i innych przypadków, w których ustawa odwołuje się do wartości przedmiotu sporu (por. np. art. 87² § 2 k.p.c., art. 1119 k.p.c.).

Zmiana wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia) na dalszych etapach postępowania może nastąpić tylko w wyjątkowych sytuacjach, związanych ze zmianą przedmiotu procesu z inicjatywy powoda (art. 193, art. 203 k.p.c.), względnie wyjściem przez sąd poza granice żądania lub zaniechaniem orzeczenia o całości żądania. Z zastrzeżeniem tych sytuacji, wartość przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym nie może być wyższa od wartości przedmiotu sporu utrwalonej w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, na co zwraca się konsekwentnie uwagę w judykaturze (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 1934 r., C.II. 1223/34, Zb. Urz. 1935, poz. 47 oraz z dnia 15 lutego 1935 r., C.II. 2515/34, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 1936, nr 1, s. 161 i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1997 r., III CZ 25/97, OSNC 1997, nr 10, poz. 162, z dnia 19 stycznia 2006 r., IV CZ 3/06, z dnia 11 marca 2010 r., IV CZ 9/10, z dnia 14 maja 2010 r., II CSK 561/09, z dnia 23 września 2010 r., III CZ 35/10, z dnia 22 października 2010 r., V CSK 160/10, z dnia 8 sierpnia 2012 r., III CZ 56/12, z dnia 19 listopada 2015 r., IV CZ 52/15, z dnia 24 listopada 2016 r., III CZ 46/16, z dnia 22 czerwca 2018 r., II CZ 30/18, OSNC-ZD 2019, nr C, poz. 39 oraz z dnia 28 lipca 2023 r., I CSK 3851/22 i powołane tam dalsze orzecznictwo). Rozwiązanie to odpowiada również zasadzie lojalności procesowej, zważywszy, że ustabilizowana wartość przedmiotu sporu może stanowić miarodajną podstawę prognozy obciążeń kosztowych mogących wiązać się z tokiem postępowania i jego wynikiem, a także dopuszczalnością w sprawie skargi kasacyjnej i związanymi z tym konsekwencjami.

W okolicznościach sprawy powodowie określili wartość przedmiotu sporu w pozwie na kwotę 10 000 zł, wartościując w ten sposób swój interes w żądaniu uchylenia spornych uchwał. Po częściowym uwzględnieniu powództwa powodowie wskazali w apelacji jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę 2000 zł. Pozwana, reprezentowana przez kwalifikowanego pełnomocnika, nie zakwestionowała oznaczenia wartości przedmiotu sporu ani zaskarżenia we wskazanej wysokości w przepisany prawem sposób; nie wносиła też żadnych innych zastrzeżeń co do tak określonej wartości przedmiotu zaskarżenia. Nie doszło również do rozszerzenia powództwa ani orzeczenia ponad żądanie; co więcej przedmiot postępowania kasacyjnego jest węższy w zestawieniu z przedmiotem sporu w pierwszej, a także drugiej instancji zważywszy, że zakresem zaskarżenia nie objęto wszystkich uchwał kwestionowanych w pozwie i apelacji, a ponadto wyrok Sądu Okręgowego uprawomocnił się w odniesieniu do uchwały nr [...] w zakresie, w jakim ustalała ona dla powoda zwiększoną o 50% opłatę za centralne ogrzewanie.

W tym stanie rzeczy pozwana nie mogła dokonać korekty dotychczas utrwalonej wartości przedmiotu zaskarżenia oznaczając ją w postępowaniu kasacyjnym na kwotę wielokrotnie wyższą, z wykorzystaniem kryterium wartości udziału przysługującego powodom w nieruchomości wspólnej. Nie oceniając *in casu* trafności tego kryterium w sporach o uchylenie uchwał, których przedmiotem jest zatwierdzenie sprawozdania finansowego i udzielenie absolutorium zarządowi (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2005 r., III CZP 111/05 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2018 r., II CSK 618/17), jeżeli wartość przedmiotu sporu w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji i wartość przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu apelacyjnym utrwaliły się odpowiednio na poziomie 10 000 zł i 2000 zł, to – w braku wzmiankowanych wcześniej wyjątkowych okoliczności – skarżąca nie mogła doprowadzić do zwiększenia tej wartości na etapie postępowania kasacyjnego w taki sposób, aby przekraczała ona wartość progową określoną w art. 398² k.p.c. Na dopuszczalność skargi kasacyjnej nie mogło mieć także wpływu ewentualne przekonanie skarżącej, że wartość podana w pozwie była zaniżona (por. odpowiednio postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZ 89/06, z dnia 23 maja 2012 r., III CZ 21/12, z dnia 24 listopada 2017 r., III CZ 43/17 i z dnia 7 września 2018 r., III CZ

33/18, w których zwrócono uwagę na niedopuszczalność instrumentalnego zwiększania wartości przedmiotu zaskarżenia w celu dostosowania jej do wysokości dolnego progu dopuszczalności skargi kasacyjnej, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2017 r., IV CZ 86/17).

Racją jest, że Sąd Najwyższy nie jest związany wartością przedmiotu zaskarżenia wskazaną w skardze kasacyjnej i weryfikuje ją na podstawie materiału sprawy, z pominięciem art. 25 i 26 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2003 r., III CZ 153/02, OSNC 2004, nr 4, poz. 60, z dnia 20 lutego 2015 r., V CSK 239/14, z dnia 13 marca 2015 r., III CZ 13/15 i z dnia 12 lipca 2023 r., III CZ 90/23 i powołane tam dalsze orzecznictwo). Stanowisko to pozwala Sądowi Najwyższemu dokonać kontroli wartości przedmiotu zaskarżenia oznaczonej w skardze kasacyjnej w oderwaniu od zasad określonych w art. 25 i 26 k.p.c., nie można go jednak rozumieć jako zezwolenia na korektę wartości przedmiotu zaskarżenia przez stronę skarżącą kasacyjnie z odwołaniem się do innych niż dotychczasowe wyznaczników (metod) jej oznaczenia, ze skutkiem w postaci podwyższenia tej wartości w zestawieniu z wartością przedmiotu sporu (zaskarżenia) utrwaloną na poprzednich etapach postępowania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2015 r., IV CZ 52/15, z dnia 22 czerwca 2018 r., II CZ 30/18, z dnia 18 października 2018 r., IV CZ 43/18 i – wydane w zbliżonych okolicznościach – postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2023 r., I CSK 3851/22).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Wniosek o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego na rzecz powoda oddalono, zważywszy, że w odpowiedzi na skargę kasacyjną, mimo dostrzeżenia, iż wartość przedmiotu zaskarżenia została zawyżona, sformułowano wyłącznie wniosek o oddalenie skargi kasacyjnej jako nieuzasadnionej (por. odpowiednio orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 1934 r., C.II.1677/34, Zb. Urz. 1935, poz. 204 i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 563/01, z dnia 29 marca 2011 r., IV CSK 593/10, i z dnia 8 sierpnia 2012 r., II CSK 112/12).

Grzegorz Misiurek

Paweł Grzegorzczak

Dariusz Zawistowski

(K.G.)

(r.g.)